

ARA COMARA

Gaston Bachelard: poesia i ciència

CARLES HAC MOR

Hi ha un tòpic força corrent amb apreciacions equivocades sobre una suposada decadència del pensament a França, que, segons el lloc comú, ja no tindria la importància de fa unes dècades.

En canvi, és evident que hi ha un pensament, o més ben dit, uns pensaments més o menys actuals (això de l'actualitat en alguns terrenys abasta èpoques àmplies), a França –discutibles, és clar, i fins detestables per a molts–, que són dels més influents, a hores d'ara, a les universitats, a les llibreries, a Internet i als altres mitjans de comunicació. L'interès d'aquests pensaments és enorme a molts nivells i per a tots els camps, i, no solament com a provocació revulsiva i actitud crítica.

És ben fàcil de fer una llista llarga dels pensadors que ens ocupen, ben diferents entre si, tot i que amb força punts en comú. Esmentem-ne, però, només cinc de ben importants: Gilles Deleuze, Jacques Derrida, Pierre Bourdieu, Jean Brouillard i Jean-François Lyotard. A través de paradoxes, són negadors o descons-

tructors d'evidències suposades i, en certa manera, són utopistes (d'utopies ben obertes i no gens tancades).

Una mena de precedent d'aquests diguem-ne desconstructivistes és el també francès i anticartesià Gaston Bachelard (1884-1962), filòsof de la ciència, teòric de la imaginació, anomenat poeta de l'epistemologia i creador d'un peculiar surracionisme.

Així com el surrealisme enriqueix el realisme amb una amalgama de realitat i somni (una altra realitat), el surracionisme de Bachelard és una síntesi que consisteix en l'assimilació per la raó del que és irracional, la qual cosa, per tant, reorganitza el terreny de la racionalitat.

El filòsof Louis Althusser, per al seu cèlebre concepte de "ruptura epistemològica", es va inspirar en el de "discontinuitat" de Bachelard, en una explicació no pas evolutiva, sinó amb trencaments, del desenvolupament de la

Gaston Bachelard

ciència i, per extensió, del pensament. Una d'aquestes ruptures –propiciada per Bachelard– és la recerca de l'inconscient –de la imaginació, del desvari, de la poesia– en el coneixement científic.

Els títols d'algunes de les obres de Bachelard són significatius de cap a on deriva el seu racionalisme empeltat de poesia: *La psicoanàlisi del foc*, *La filosofia del no*, *L'aigua i els som-*

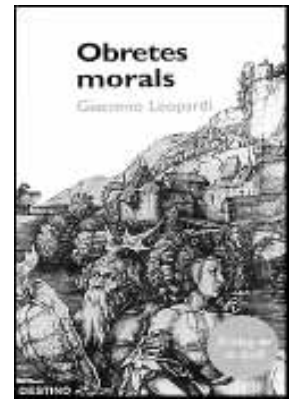
nis, *La poètica de l'espai* i *La poètica del somieig*.

Ara l'editorial Montesinos ha publicat *La simbologia (grandes figuras de la ciencia de los símbolos)*, coordinat pel circlotà Jaime D. Parra, i dos dels capítols del llibre són dedicats a Bachelard: *Del científico a la imaginación de la materia*, escrit per Albert Ribas Massana, i *Una liberación del imaginario*, de Jean Libis.

Ribas hi destaca que hi ha en Bachelard una dispersió i una manca de sistematicitat aparents, i això –hi afegim– l'emparenta amb els desconstructivistes. L'obra de Bachelard (com la d'aquests) "és feta més aviat de meandres, de suggeriments molt rics, que obliguen a camins que no siguin aplicacions simples de l'original".

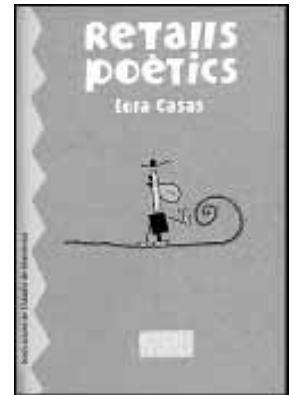
I hi remarca, Albert Ribas: "La coherència del recorregut de Bachelard no és pas la d'un disseny previ, sinó el desplegament d'unes idees que van traçant nous camps d'aplicació, nous objectes de reflexió". "Ciència i poesia són àmbits tan diferents que sembla que hi hagi dos Bachelard. Tot amb tot, justament l'esforç i la contribució de Bachelard consisteix a posar-los en relació".

L'APARADOR

Giacomo Leopardi, *Obretes morals*. Destino. Barcelona, 2001.

Giacomo Leopardi (1798-1837), un dels grans poetes-filòsofs de la història, es manifesta en aquestes *Obretes morals* com un dels exponents més radicals del nihilisme modern i ens mostra la inconsistència de la vida. Amb traducció de Rossend Arqués.

Lola Casas, *Retalls poètics*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, 2001.

Dins la col·lecció *Els Flautats* i amb il·lustracions de Gustavo Roldán, Lola Casas ens ofereix un poemari escrit de manera senzilla i entenedora, teixit amb paraules assequibles per als nens i tocant uns temes més divertits que no pas didàctics.

Rufus Camphausen, *Diccionario de la sexualidad sagrada*. José J. de Olañeta, Editor. Palma, 2001.

Aquest extens i ben il·lustrat diccionari, traduït per Borja Folch, té el subtítol *Desde los afrodisíacos y el éxtasis hasta el culto al yoni y el yoga Zap-lam*, i ens condueix per totes les èpoques i cultures en l'exploració del sentit de la sexualitat humana.

ENIGMÍSTICA

L'immoble innoble

MÀRIUS SERRA

MariusSerra@verbalia.com

La setmana entrant arribarà l'hora de desvelar l'enigma plantejat en la penúltima columna d'abans de l'estiu: la paraula catalana que presenta quatre consonants idèntiques seguides. De tota manera, per anar fent boca ja avanço dues coses: que la consonant en qüestió és la L i que, de moment, només un lector ha enviat una solució que no tingui res a veure amb la toponímia. Naturalment també constaran com a correctes tots els gentilicis de la desena de topònims dignes de ser visitats amb un històric Renault 4L que han enviat els lectors de l'AVUI –començant pels *belllloquins* de Bell-lloc, del Pla a la Plana Alta o d'Urgell al Pla d'Urgell, i acabant pels *vallllobreguencs* de Vall-llobrega al Baix Empordà–. De tota manera, la paraula en qüestió està docu-

mentada en una font digna de crèdit i és un substantiu del tot allunyat de la toponímia. La setmana entrant, la solució.

En canvi, el criptograma publicat per Sant Jordi en aquest mateix espai sota el títol *Elemental, benvolgut Sant Jordi* ja és a punt de fer mig any i continua més intoccat que un braman. Després de veure com l'enigma de la portada de *Verbalia* era resolt en poques setmanes, el repte era clar. I de moment aguanta. No hi ha cap més pista i l'únic premi que ofereixo és el plaer de resoldre'l. O el neguit de quedar-se a l'escapça. Aquest és, repeteixo, el criptograma en qüestió:

5723 9253 9987 2368 5135
3331 8975 8595 5911 6538
1568 5791 8882 5720 7357
1153 9228 2368 1613 1022
7106 2015 1687 1653 8169
2156 8538 8899 2453 9275
1822 1799 1568 7979 4536

7375 8141 0223 3168 3527
7356 7182 3765 3102 9216
2922 6527 7575 1689 2979
1123 6883 2388 8921 6992
242.

Avui, però, encetem amb una nova proposta la temporada que ens ha de portar a l'últim any capicua que viurem tots plegats, atès que el següent (2112) ja trigarà 110 anys a arribar. La proposta de l'immoble innoble potser té uns ressons una mica prostibularis, però en realitat és un mer joc de transformació que ens permet establir parelles doblement parònimes, com és el cas dels vocables immoble/innoble, on mm esdevé nn. De la mateixa manera, una casa de *barrets* es pot transformar mitjançant aquest mètode en un mer saló de ball si l'anomenem casa de *ballets*. És clar que llavors no fa parella, a menys que la proximitat fonètica ens convidi a agrupar *barrets vellets*.

En principi, aquesta proposta també es pot anomenar *canvi de parella* i serà una activitat molt eficaç per reunir material que permeti construir bons contrapets: "refregava els corrons sobre la llosa" (refregava els collons sobre la Rosa). Òbviament, només seran prou *innobles* els *immobles* que continguin parelles de consonants intercanviables, però això no limita gaire la recerca, perquè en català hi ha exemples en BB (subbranquial), CC (accés), DD (adduir), GG (suggestió), LL (calla), MM (immodèstia), NN (innecessari), PP (cappare), RR (córrer), SS (expressa) o ZZ (pizza), i segur que encara me'n deixo.

No serà senzill trobar parelles tan *çperennes*? com la casa de mala reputació que avui presideix la columna, però només si l'erres a l'hora d'acostar-te a elles evitaràs d'anar fent esses.